

El patrimoni cultural dels nostres pobles, una eina de futur

Antoni Carreras Casanovas*

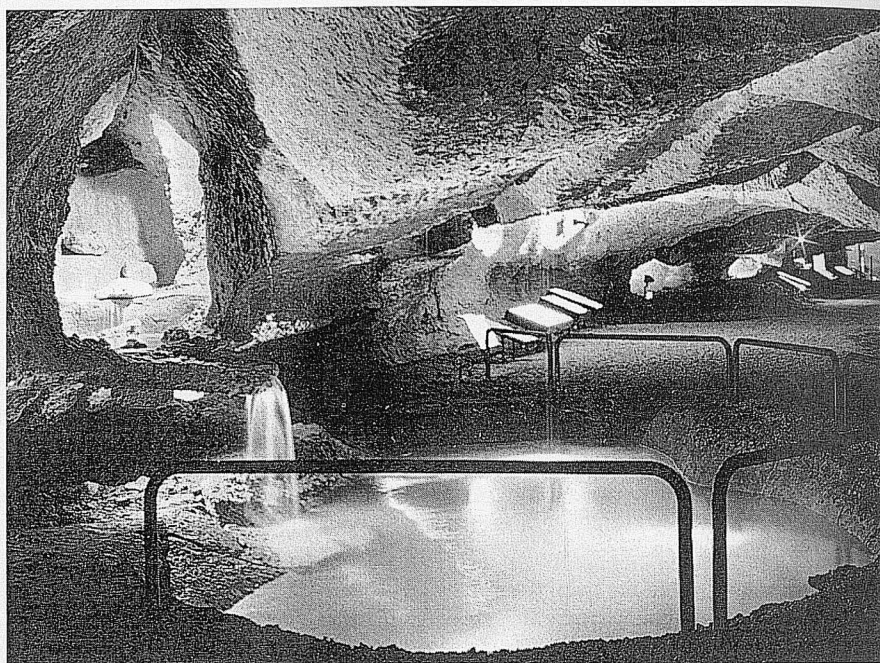
Molts dels nostres pobles tenen elements susceptibles de ser catalogats com a patrimoni cultural. Poden ser elements naturals: paratges d'interès, rius, coves, o elements historicoarqueològics: jaciments, esglésies, monuments civils, o potser elements arquitectònics: edificis singulars, i fins i tot el patrimoni humà: personatges rellevants vinculats al poble...

Tots ells formen un patrimoni que cal donar a conèixer amb imaginació, per convertir-los en una eina que ajudi al desenvolupament de la població. Si som capaços de convertir el nostre patrimoni en un element atractiu i donar-lo a conèixer d'una forma científica, didàctica però planera, convertirem el patrimoni cultural dels nostres pobles en una eina de futur.

Aquesta és l'aposta que ha fet l'Espluga de Francolí, reconvertint el seu patrimoni en una oferta cultural que atrau a la vila nombrosos visitants. La Cova de la Font Major, el Cellar Cooperatiu, l'Església Vella, el Museu de la Vida Rural, entre altres, han esdevingut elements del patrimoni susceptibles de ser "explorats" en benefici de la població.

La Cova de la Font Major

La Cova de la Font Major fou descoberta l'any 1853. Tanmateix, la vila havia pres el nom de l'Espluga ("cova") vuit-cents anys abans. El fet és que un conjunt de fenòmens naturals, insòlits pels entorns, confluïren en l'indret. La sortida d'un riu subterrani i la presència de nombroses balmes i cavitats determinaren probablement el topònim durant

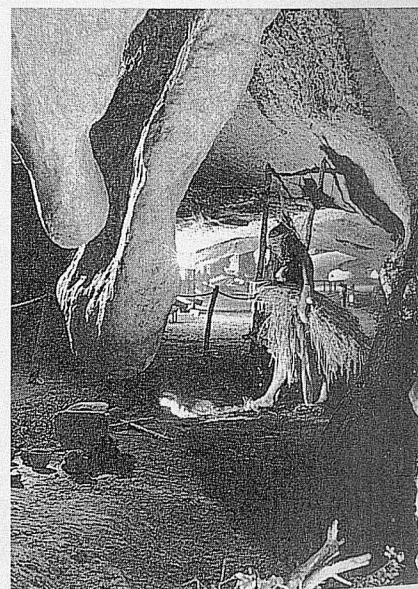

Cova de la Font Major. L'Espluga de Francolí

l'alta edat mitjana.

Les exploracions espeleològiques realitzades a partir de 1956, data en què fou redescoberta pels mitjans científics, fins l'any 1990 han ultrapassat els 3.600 metres de galeries i han recorregut bona part d'un riu subterrani que sorgeix a l'exterior per la Font Major. Això fa que aquesta cova assoleixi l'estàndard internacional de "Gran cavitat" i que, per les seves dimensions esdevingui una de les coves més llargues del món (la segona de Catalunya i la setena en el rànquing mundial), pel que fa a cavitats formades en conglomerats.

Des que fou descoberta, aparegué un important jaciment arqueològic que testimoniarà la presència de l'home en la cavitat 4.600 anys a. de C., moment en què albergà una comunitat neolítica que hi visqué permanentment. Tanmateix, les darreres troballes han posat de mani-

fest importants restes arqueològiques que es remunten al paleolític inferior.

Aquest patrimoni natural ha estat recuperat i convenientment

habilitat com un museu subterrani, on es pot veure la petjada de l'ésser humà i la formació geològica de la cavitat. Panells lluminosos, àudio-visuals i reconstruccions hipotètiques d'un hàbitat neolític estructuren un recorregut que goso a dir sorprèn als nombrosos visitants que rep anualment.

I és que la situació geogràfica de la Cova de la Font Major és sens dubte un dels seus grans avantatges, a la vegada que possibilita en gran mesura la seva conversió en un focus d'atracció turística de l'interior de les nostres comarques.

Ubicada en plena Ruta del Císter, a 3 Km del Monestir de Poblet i al peu de la mateixa carretera, és pas quasi obligat dels nombrosos visitants que rep anualment el Monestir de Poblet. Però també es troba a 40 km d'importants nuclis turístics de la nostra costa com Salou, Cambrils, la qual cosa converteix l'indret en una alternativa per als turistes que busquen complementar el sol i la sorra amb una alternativa insòlita: una visita al fascinant món subterrani de la mà d'un fil conductor cultural.

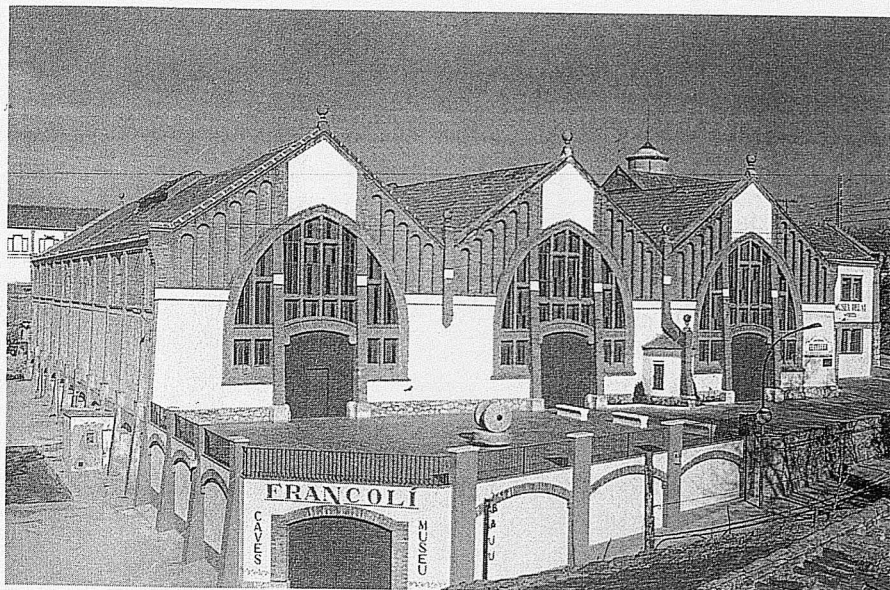
Pels grups més agosarats, s'ha habilitat un recorregut d'aventura que en grups de 15 persones s'endinsen i remunten el riu subterrani (Francolí), posant al seu abast les parts més desconegudes de la cavitat.

Per tal de conquerir els mercats turístics internacionals i nacionals, s'ha plantejat la necessitat d'oferir les explicacions en "off" les quals es relaten a l'interior de la cavitat, en sis idiomes diferents (castellà, anglès, francès, alemany, italià i català), cosa que amplia l'oferta als mercats estrangers.

Amb tot això, pensem que estem en condicions d'oferir un alt nivell de qualitat, adreçat a un ampli ventall de visitants. Anualment és visitada per unes 45.000 persones, destacant un gran nombre d'escoles d'arreu de Catalunya.

El Celler Cooperatiu

Un altre element del patrimoni cultural de l'Espluga que s'ha recu-

Celler Cooperatiu

perat és l'edifici modernista del Celler Cooperatiu.

La Conca de Barberà gaudeix d'un conjunt monumental de Cellers que, com a obres arquitectòniques, són mereixedores de ser visitades integrades dins d'una Ruta Industrial del Modernisme.

Pel seu monumentalisme, Àngel Guimerà qualificà el Celler de l'Espluga com la "Catedral del vi". I veritablement no exagerà en la seva magnificència. La Impressionant construcció del celler és per ella mateixa un atractiu suficientment important com per cridar l'atenció del visitant.

El Celler de l'Espluga es remunta a començament de segle. L'any 1902 es fundava la Cooperativa Agrícola i quatre anys més tard, la Caixa Rural D'Estalvis i Préstecs. Unificats a partir de 1910, el Sindicat Agrícola i Caixa Rural s'imposà la tasca d'aixecar un celler cooperatiu. Els plànols de l'edifici foren encomanats a Pere Domènech Roura, fill de Lluís Domènech i Montaner, professor de l'Escola d'Arquitectura de Barcelona, director de l'Exposició Internacional de Barcelona de 1929 i coautor del Palau Nacional i de l'estadi de Montjuïc. Segons una idea del seu pare, Lluís Domènech i Montaner, fou bastit l'any 1913 aquest monumental celler d'estil modernista, corrent artístic que intentava apropar l'art al producte industrial, i que era conegut inter-

nacionalment com a "Art Nouveau". A Catalunya sorgí com un element més de la Renaixença, i es distingí com un culte a l'arquitectura gòtica catalana.

L'espluguí Josep Maria Rendé i Ventosa (877-1925), Cap de l'Acció Social Agrària de la Mancomunitat de Catalunya, fou el gran impulsor d'aquesta obra.

Inicialment el celler tingué dues naus. L'any 1957 se n'hi afegí una tercera d'identica. Era conegut pel celler de "baix" o dels "rics", per oposició al que els petits propietaris edificaren l'any 1932 no gaire lluny del primer. Aquest segon celler era conegut com el celler de "dalt". Ambdues cooperatives es varen unificar el 1942.

Com es pot veure, les pròpies característiques arquitectòniques i històriques de l'edifici el feien susceptible de ser visitat, tot afegint-hi una convenient retolació explicativa de la seva història i dels seus elements arquitectònics.

Ateses aquestes característiques, també s'habilità tot l'edifici com a museu. Els cups es convertiren en sales d'exposició on s'explica la temàtica del vi: la seva història, el cultiu de la vinya, l'elaboració del vi, els seus derivats, l'elaboració moderna i el cava. Un recorregut per damunt les grans tines és destinat a exposar el modernisme, on tres àudio-visuals projecten el procés d'elaboració del vi, el

modernisme i el naixement del cooperativisme a la Conca.

Amb això, el Celler Cooperatiu veu incrementades les seves vendes al detall de productes propis, i dona una altra dimensió cultural a una indústria que tradicionalment ha vingut desenvolupant-se a la vila.

L'Església Vella

L'Església Vella és un altre element del patrimoni cultural que s'ha habilitat per ser visitat, independentment de les funcions de culte a què està dedicat.

És un edifici del segle XIII-XIV que fou malmès durant les guerres carlines del segle passat. El seu campanar, de parets robustes, fou el lloc on el 1873 es refugiaren els lliberals, assetjats pels carlins. L'escala de caragol que hi donava accés fou destruïda.

Per tal de dignificar i reconstruir els aspectes més malmesos del temple es creà una Comissió per la Restauració de l'Església Vella que des de llavors, entre altres coses, ha restaurat les antigues escales del campanar, permetent l'accés al seu cim i habilitant-lo com un espai més del patrimoni per a ser visitat, on s'ha instal·lat una petita exposició permanent dedicada a la construcció de l'edifici durant l'edat mitjana, amb la projecció d'un àudio-visual. Des del cim del campanar el visitant pot contemplar una esplèndida vista de la població, la Conca de Barberà i les muntanyes de Prades.

El Museu de la Vida Rural

El Museu de la Vida Rural és l'antiga casa pairal de la família Carulla i és un altre dels espais

Església Vella de l'Espluga de Francolí

culturals que es poden visitar a l'Espluga; habilitat per la Fundació Jaume I, s'hi exposa de forma didàctica tota mena d'estris i atuells que el progrés ha bandejat del camp català: oficis, tradicions, sales dedicades al cultiu de l'oli, el vi i la sega, sales monogràfiques dedicades a la

història la vila i a la flora, sorprenen al visitant més exigent.

Finalment, dins aquesta adequació del patrimoni espluguí, és previst habilitar una antiga fassina que es conserva amb tot els seus aparells, com un espai on el visitant podrà contemplar el procés de fabricació de l'aiguardent.

Amb tot això, l'Espluga de Francolí presenta una oferta museística que és visitada anualment per un nombre que ultrapassa les 75.000 persones. Per l'any 1999 és prevista l'obertura de l'ampliació de la Cova de la Font Major, amb noves galeries i noves temàtiques, la qual cosa farà augmentar previsiblement el nombre de visitants a la vila.

L'Espluga, una vila de 3.600 habitants, poc industrialitzada i de tradició agrícola, ha posat en joc el seu patrimoni cultural heretat del passat per fer-lo "productiu" pel futur, tot dotant a la vila d'una qualitativa oferta turísticocultural agosarada i sorprenent.

* President del Centre d'Estudis Locals de l'Espluga de Francolí

